

Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Metaforik Algıları

Metaphorical Perceptions of Teacher Candidates towards the Concept of "History of Education"

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi Research Article

Sorumlu yazar:
Corresponding author:

Ramazan Yurtseven

Afyon Kocatepe Üniversitesi
ramazan_yurtseven15@hotmail.com

Ramazan Yıldırım

Milli Eğitim Bakanlığı
rmznyldrm@gmail.com

Başvuru / Submitted:
22 Şubat 2024

Kabul / Accepted:
8 Nisan 2024

DOI: [10.20860/ijosess.1441638](https://doi.org/10.20860/ijosess.1441638)

21 Şubat 2024 tarihinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan etik kurul izni alınmıştır.

Atıf / Citation:

Yurtseven, R; Yıldırım, R.
“Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Metaforik Algıları”, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21 (2024): 19-33.

Benzerlik / Similarity: 13

Öz

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının “eğitim tarihi” kavramına yönelik algılarının metafor tekniği ile tespit edilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanıldığı çalışmada, çalışma grubunu 2023 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Sınıf Öğretmenliği programlarında öğrenim gören 82 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler, “Eğitim tarihi... gibidir. Çünkü...” ifadesindeki boşlukları içeren bir form aracılığıyla toplanmış, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elden edilen verilerden öncelikle kodlar belirlenmiş ve belirlenen kodlar doğrultusunda temalar ve kategoriler (olumlu ve olumsuz) oluşturulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; “eğitim tarihi” kavramına ilişkin 78 öğretmen adayı tarafından 57 farklı olumlu, 4 aday tarafından da 4 farklı olumsuz metafor üretildiği belirlenmiştir. Buna göre; çoğunlukla (%95.1) olumlu görüşlere dayalı metaforların üretildiği görülmüştür. Bunlardan “ağaç-çınar ağacı (5)” metaforunun en çok üretilen metafor olduğu, bunu “merdiven (basamak) (4), karanlıkta bir ışık (3), su (3), bir evin temeli (2), köprü (2), yağmur (damlası) (2), ebeveyn (2), ağaç kökü (2), pusula (2), insan hayatı (2) ve antika-(Mercedes) araba (2)” metaforlarının takip ettiği belirlenmiştir. Olumlu metaforların “geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç (18), kapsayıcı bir unsur (14), geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı (12), değer unsur (9), yol göstericilik unsuru (7), çeşitlilik unsuru (4), güçlü bir eğitim için gereklilik (7) ve duygusal bir unsur (3)” olmak üzere sekiz temada toplandığı belirlenmiştir. Olumsuz metaforların ise “karmaşık bir problem-zorluk ve hastalık unsuru” olmak üzere iki temada toplandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Eğitim tarihi, öğretmen adayı, metafor.

Abstract

In this study, it was aimed to determine the perceptions of prospective teachers towards the concept of "history of education" using the metaphor technique. The phenomenological design, one of the qualitative research designs, was used in the study. The study group of the research consists of 82 teacher candidates studying in Afyon Kocatepe University Social Studies and Classroom Teaching programs in 2023. The data is like "Education history..." It was collected through a form containing the spaces in the statement "Because..." and analysed by the content analysis method. First of all, codes were determined from the data obtained, and themes and categories (positive and negative) were created in line with the determined codes. According to the findings; It was determined that 57 different positive metaphors were produced by 78 teacher candidates and 4 different negative metaphors were produced by 4 candidates regarding the concept of "history of education". According to this; It was observed that metaphors based on positive views were produced mostly (95.1%). Of these, the metaphor "tree-plane tree (5)" is the most produced metaphor, followed by "staircase (step) (4), a light in the dark (3), water (3), the foundation of a house (2), bridge (2)", rain (drop) (2), parent (2), tree root (2), compass (2), human life (2) and antique-(Mercedes) car (2)" metaphors were determined to follow. Positive metaphors are defined as "a power for the future derived from the past (18), an inclusive element (14), a means of establishing a connection from the past to the future (12), a value element (9), a guiding element (7), a diversity element (4), a strong It was determined that it was grouped into eight themes: "necessity for education (7) and an emotional element (3)". It was determined that negative metaphors were collected in two themes: "a complex problem-difficulty and disease element".

Keywords: History of education, teacher candidate, metaphor.

Giriş

Eğitim, geçmişten günümüze toplumların ve devletlerin gelişiminde oldukça önemli bir yere sahip olan toplumsal bir kurumdur. İnsanlığın varoluşundan günümüze, geçirdiği tüm dönemlerde, örneğin ilk insanların oluşturduğu avcı toplayıcı toplum yapısından, yerleşik hayata geçişine, sanayi devri ile üreten toplum yapısından, bilgi toplumu ve 21. yüzyılın süper akıllı toplum yapısına ulaşma sürecinde eğitim, zamanın koşulları bağlamında milletlilerin ciddi bir belirleyicisi ve yol göstericisi olmuştur. Başka bir deyişle eğitim, toplumların gelişmesini hem etkilemiş, hem de birçok gelişmeden etkilenmiştir. Bu nedenle toplumların, tarihsel süreç içerisinde ortaya koydukları eğitim alanındaki gelişmeleri bilmeleri, onların içinde bulunulan zamanın şartlarına ayak uydurmalarında ve gelecekteki ihtiyaçlarını daha etkili şekilde karşılayabilmelerinde oldukça gerekli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bir toplumun tarihi sürecinde eğitime ilişkin birikimi, geçmiş ile gelecek arasında bir bağ kurması ve bu birikimini geleceğe yansıtması açısından eğitim tarihi hayati bir önem taşımaktadır.

Tarih ve eğitim biliminin kesiştiği kavşakta yer alan disiplinler arası bir çalışma sahası olarak nitelendirilen eğitim tarihi (Gündüz, 2018); bir toplumun, bir ülkenin, bir kişi veya kurumun geçmişte kalmış ama gelecek kuşaklar için değerli olabilecek fikir, organizasyon ve uygulamaları olarak tanımlanmaktadır (Ergün, 2008). Tarihi süreç içerisinde tarih sahnesinde yer alan grup, topluluk ve devletlerin eğitim süreçlerini değerlendirme amacıyla şekillenen eğitim tarihi, “yönetim şekli, baskın ideoloji ve yaşam tarzları” gibi faktörlerden etkilenmektedir. Örneğin baskıcı anlayışa sahip yönetimlerin hâkim olduğu tarihsel süreçler incelendiğinde, dogmatik eğitim anlayışına yönelik etkinliklerin gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu etkinlikler uygulanan sistem, kullanılan kaynak kitap, eğitim veren öğretmenin aktarması gereken konu vb. yönlerde etkisini göstermiştir. Bu etkiler eğitim tarihinin kapsamını oluşturan önemli olay ve olguları oluşturmaktadır (Koçoğlu, 2020). Eğitim tarihinin en önemli amaçlarından birisi, geçmişten dersler çıkarmak ve gelecekte benzer hatalara düşmekten kaçınarak karşılaşılan sorunlara daha kalıcı ve etkili çözümler üretmektir (Güçlü, 2016). Eğitim tarihi, geçmişten günümüze dünyadaki yaşamsal döngünün birer ögesini oluşturan farklı medeniyet, imparatorluk, devlet, topluluk ve grupların, insanlık teması altında ortaya çıkardığı kültürel, ekonomik, siyasi, toplumsal ve teknolojik ürünlerin eğitime yansımalarını kapsamaktadır. Tarihi süreç içerisinde edinilen bu ürünlerin gelecek kuşaklara aktarılıp yaygınlaştırılmasını sağlamak, eğitim tarihinin işlevlerinden biri olarak ifade edilebilir (Koçoğlu, 2020). Bu bağlamda eğitim tarihinin gerek öğretmen adayları gerekse öğretmenler tarafından bilinmesi ve özümsemesi, geçmişte eğitime ilişkin gerçekleştirilen süreçleri değerlendirerek günümüz koşullarında daha etkili ve daha nitelikli eğitim faaliyetlerinin uygulanabilmesi açısından önemli bir temel oluşturmaktadır.

Türkiye’de eğitim tarihi çalışmaları Cumhuriyet öncesi dönemde yapıldığı gibi, Cumhuriyet döneminde de daha sistemleşerek ve gelişerek devam etmiştir (Ergün, 2008). Bu noktada Türkiye’de genel eğitim tarihiyle ilgili ilk kapsamlı araştırmalar Osmanlı Devleti’nde II. Meşrutiyet döneminin ortalarında küçük çaplı yazılarla başlamıştır. Ancak müstakil eğitim tarihi yazma çalışması, resmî olarak 1920’lerde başladığı görülmektedir. Bilimsel yöntem/kriterler ve kurumsal yapı göz önünde bulundurularak, sistematik araştırmaların yapılması ise 1960’ları bulmuştur (Gündüz, 2018). Yakın geçmişte de eğitim tarihi çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda eğitim tarihi çalışmalarının; Selçuklu ve Osmanlı dönemine yönelik olarak medreseler ve tasavvuf eğitimi, askerî okullar, yabancı okullar; Cumhuriyet dönemine ilişkin ise Atatürk, siyaset ve eğitim, yabancı uzmanlar, üniversite, Köy Enstitüleri gibi alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir (Ergün, 2008).

Günümüzde ise Türk Eğitim Tarihi kapsamında nitel ve nicel çalışmaların giderek arttığı görülmektedir.

Her milletin kendine özgü değerleri, kültürel ve sosyolojik özellikleri birbirinden farklılık gösterir. Eğitim de genel anlamda uluslararası gelişmelerden etkilense de yine bir milletin kendi kültürel özellikleri, inançları ve değerleri çerçevesinde gelişir. Bu nedenle eğitimin, milletlerin kendi tarihleri bağlamında ele alınmasında fayda vardır. Çünkü tarih, insanlığın ve toplumların ortak bilincidir. Nasıl ki bir insan kendi geçmişini hatırlayamayınca, içinde bulunduğu zamanı bilinçli bir şekilde değerlendiremiyor ve geleceği etkin şekilde planlayamıyorsa; tarih bilincinden yoksun bir insanlık ve insan topluluğu da aynı şekildedir. Bu nedenle her toplumun kendi eğitim faaliyetlerine ilişkin geçmişini bilmesiyle, edindiği tecrübelerden yararlanarak günümüzü daha sağlıklı değerlendirmesi ve geleceğe yönelik sağlam planlar yapması mümkün olacaktır (Ergün, 2018). Bu noktada köklü bir geçmişe sahip olan Türk eğitim tarihinin bilinmesi, ele alınması ve incelenmesi son derece gereklilik arz etmektedir. Zira Türk Eğitim Tarihinin amacı, en eski tarihlerden günümüze kadar Türk milletinin ürettiği, benimsediği, geliştirdiği eğitim ve öğretimle ilgili düşünceleri, kurumları, uygulamaları ortaya koymak, insan yetiştirme düzenini ve nasıl bir insan tipi yetiştirilmeye çalışıldığını araştırmak, Türk toplumlarının mutluluğu ve mutsuzluğu ile eğitim ve öğretimlerinin ilişkisini araştırmak, eğitim sorunlarını en iyi şekilde çözebilmek için geçmişten bir takım dersler çıkarılıp çıkarılamayacağını tartışmaktır (Akyüz, 2012: 1).

Türk eğitim tarihi, farklı şekillerde sınıflandırılarak ele alınabilmektedir. Kronolojik açıdan ele alındığında, “İslamiyet öncesi” (Hunlar, Göktürkler, Uygurlar), “İslamiyet’in kabulü sonrası” (Karahanlılar, Gazneliler, Selçuklular ve Osmanlılar) ve “Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan günümüze” eğitim tarihi olmak üzere üç bölümde ele almak mümkündür. Bunun için geçmiş dönemlerde eğitime yönelik atılan adımlar, yetiştirilmek istenen insan tipi, yürütülen eğitimsel faaliyetler, açılan okullar, benimsenen eğitim yaklaşımları vb. gibi birçok konuyu tarihsel süreç içerisinde zamanın koşulları doğrultusunda incelemek ve karşılaştırmak günümüz eğitim çalışmalarına büyük katkı sunmakta ve hatta gelecek eğitim politikalarına da yön vermektedir. Bunun için geçmiş ile günümüz eğitim faaliyetlerini karşılaştırma ve değerlendirmeye yönelik temel bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmak amacıyla Eğitim Fakültelerinde öğretim gören öğretmen adaylarına Eğitim Tarihi ve Türk Eğitim Tarihi dersleri okutulmaktadır. Zira “Eğitim tarihi” bir ders olarak Öğretmen Okullarında 1924-1953 arasında sürekli okutulmuştur (Ergün, 2008).

Öğretmen adayları hizmet öncesi lisans eğitiminde aldıkları “Türk Eğitim Tarihi” dersiyle: (i) Türk eğitim tarihindeki dönemleri ve bu dönemlerdeki eğitimin amacı, programı, öğretim yöntemleri, disiplini; (ii) Türk eğitim tarihindeki dönemlerde öğretmen yetiştirmeyi, (iii) Türk eğitim tarihindeki dönemlerde Türk eğitimini etkileyen düşünür ve eğitimcileri, (iv) Türk eğitim tarihindeki dönemlerde nasıl bir insan tipi yetiştirilmek istendiğini, (v) Türk eğitim tarihindeki dönemlerde eğitim kurumlarını, (vi) Eğitimde geçmişte ve bugün yaşanan sorunları, (vii) Türk eğitim tarihindeki olgu ve olayları “sorgulamayı” öğrenmektedir (Erdem, 2022). Böylelikle öğretmen adayları, tarihsel süreçte eğitimin gelişim süreçlerini, aşamalarını, atılan adımları, başarılı olunan noktaları ya da başarısızlıkları objektif bir bakış açısıyla değerlendirebilmektedirler. Yahya Akyüz, bir öğretmenin mesleğinin sorunlarını tarihi ve güncel boyutlarıyla bilmesi, mesleğinin tarihi hakkında gerekli bilgi birikimine sahip ve mesleğini koruyan birisi olması gerektiğini belirtmektedir (TALİD, 2008). Zira bu konuda eğitim almış insan, geçmiş ve onun ışığı altında bugünü anlayabilen insandır. Bugünün anlaşılması için de toplumu, toplumsal olayları, uluslararası ilişkileri verilen mücadeleleri tarihsel

gelişim seyrinde bilmek gereklidir. Bu çerçevede tarih eğitimi, günümüzün nasıl teşekkül ettiğini kavramada yardımcı olan önemli bir alandır (Demircioğlu, 2010).

Alanyazında, eğitim tarihi ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Akbaba, Demirtaş, Birbudak ve Kılcan, 2014; Akhan ve Altıntaş 2019; Bolat, 2017; Candan ve Öztaş, 2017; Demircioğlu ve Kantekin, 2019; Er Tuna ve Mazman Budak 2013; Kamer ve Şimşek, 2016; Kılıç, 2010; Mutluer, 2014; Özbaşı ve Aktekin, 2013; Yalçınkaya, 2013). Örneğin Bolat (2017), Mustafa Kemal Üniversitesi'nde 2016/2017 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören ve “*Türk Eğitim Tarihi*” (TET) dersini almakta olan 108 sınıf öğretmeni adayının “*Türk Eğitim Tarihi*” dersine ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemiştir. Özbaşı ve Aktekin (2013) tarih öğretmen adaylarının, “*tarih öğretmenliği*”ne ilişkin inançlarını metafor analizi yoluyla incelemiştir. Demircioğlu ve Kantekin, (2019) Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Pedagoji Programı'nda öğrenim görmekte olan tarih öğretmen adaylarının “*tarih*” kavramına ilişkin inançlarını metafor analizi yoluyla incelemiştir. Er Tuna ve Mazman Budak (2013), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “*tarih*” kavramına ilişkin ürettikleri metaforları, Mutluer (2014), Edebiyat öğrencilerinin “*tarih*” kavramına ilişkin ürettikleri metaforları incelemiştir. Kılıç (2010) da ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde “*tarih konuları*” üzerinde oluşturdukları metaforları söylem analiz tekniği ile incelemiş, Güçlü (2013) de eğitim tarihi araştırmalarında kullanılan sözlü tarih yönteminin özellikleri ve uygulaması hakkında bir çalışma gerçekleştirmiştir. Ayrıca Kamer ve Şimşek, (2016) öğretmen adaylarının “*Türk Eğitim Tarihi*” dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla bir tutum ölçeği geliştirmiştir. Akbaba, Demirtaş, Birbudak ve Kılcan, (2014), beş farklı üniversitede öğrenim gören 418 tarih öğretmeni adayının Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (AİİT) öğretimine yönelik görüşlerini belirlemiştir. Akhan ve Altıntaş (2019) öğretmen adaylarının Türk Eğitim Tarihi dersine yönelik tutumlarını belirlemiş ve bunun çeşitli değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Yine, Kamer ve Şimşek (2016) ve Güçlü ve Bozgeyikli (2016) öğretmen adaylarının “*Türk Eğitim Tarihi*” dersine yönelik tutumlarını belirlemişler; Karagöz (2020) Eğitim Fakültesi ikinci, üçüncü veya dördüncü sınıf öğrencilerinin Türk eğitim tarihi dersine yönelik görüşlerini, bakış açılarını ve düşünce yapılarını incelemiştir.

Yukarıda verilen çalışmalarda, son yıllarda özellikle “*tarih*” kavramına yönelik metafor çalışmalarına yoğunlaşıldığı ve Türk eğitim tarihine yönelik görüşlerin ve tutumların belirlenmeye çalışıldığı görülmüştür. Ancak “*eğitim tarihi*” kavramının öğretmen adaylarınca metaforik olarak incelendiği çalışmanın çok az olduğu görülmüştür. Bu nedenle böyle bir çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmüştür. Bu çalışmanın eğitim tarihi ile ilgili ileride yapılacak çalışmalara katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmada, öğretmen adaylarının “*eğitim tarihi*” kavramına yönelik metaforik algılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır.

- Öğretmen adaylarının “*Eğitim Tarihi*” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar nelerdir?
- Öğretmen adaylarının “*Eğitim Tarihi*” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar hangi temalarda toplanmaktadır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseninde günlük deneyimlerin doğasına veya anlamına ilişkin daha derin bir anlayış kazanmak amaçlanır (Patton, 2002). Başka bir deyişle olgu bilim deseni, günlük yaşam içerisinde farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve yeteri kadar bilgi sahibi olmadığımız olgulara odaklanan bir desendir

(Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu bağlamda öğretmen adaylarının Türk Eğitim Tarihi dersini diğer derslerle beraber aldıkları günlük yaşanan olağan bir süreç olarak değerlendirilmiş; ancak “eğitim tarihi”ne yönelik algılarını, düşüncelerini metaforlar yoluyla inceleyerek derinlemesine ortaya çıkarmak için bu desen tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Ölçüt olarak öğretmen adaylarının lisans eğitimi sürecinde Türk Eğitim Tarihi dersini almış olmaları ve çalışmaya gönüllü olarak katılmaları belirlenmiştir. 2023-2024 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesinde Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği programlarında öğrenim gören çalışma grubunu, ikinci sınıfa devam eden 82 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin bazı demografik özellikler şöyledir:

Katılımcıların;

- 46’sı sınıf öğretmenliği (%56,1), 36’sı sosyal bilgiler öğretmenliği (%43,9) bölümünde öğrenim görmektedir.
- 58’i kadın (%70,7), 24’ü erkek (%29,3) öğrencidir.
- 56’sı 18-20 yaş (%68,3), 19’u 21-23 yaş (%23,2), 2’si 24-26 yaş (%2,4), 5’i de 27 ve üzeri (%6,1) yaş aralığındadır.

Veri Toplama Aracı

Çalışma verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan; “Eğitim tarihi ... gibidir. Çünkü ...” ifadesini içeren açık uçlu bir anket formu ve kişisel bilgi formu ile toplanmıştır. Veri toplama aracında verilen “Eğitim tarihi ... gibidir. Çünkü... .” ifadesindeki birinci boşlukta öğrencilerin ürettiği metaforlar, ikinci boşlukta ise belirtilen metaforun gerekçesi yer almaktadır. Form, hazırlanırken öncelikle literatür taraması yapılmış, boşlukların nasıl doldurulacağına yönelik bir yönerge hazırlanmış ve metaforun ne olduğu çeşitli örneklerle detaylıca açıklanmıştır. Ayrıca bu konuda çalışma yapan bir alan uzmanı öğretim üyesinin görüşleri alınmış, formun uygunluğunu test etmek amacıyla da üç öğretmen adayına ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Olumlu dönütler alınması sonucunda form uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma verileri, 2023-2024 eğitim öğretim yılında, Türk Eğitim Tarihi dersini alan ve gönüllü olan 85 öğretmen adayından toplanmıştır. Veri toplama uygulaması araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılarak yüz yüze yapılmıştır. “Metafor” kavramının ne olduğu, ne amaçla kullanıldığı açıklanmış, örnekler verilmiş ve Eğitim Tarihi ile metafor üretmeleri için düşünceleri için yeterli süre tanınmıştır. Ardından kendilerine verilen formu doldurmaları istenmiştir. Veriler, bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra iki uzman tarafından incelenmiştir ve 3 veri “Çünkü” ile başlayan ifade eksiklikler olduğu için analiz dışı bırakılmıştır. Bunun sonucunda 82 verinin uygun olduğu görülmüştür.

Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, bir metnin özünü yansıtacak biçimde kelime ya da kelime gruplarının kullanılarak tema, kategori ve kodların oluşturulduğu bir nitel analiz tekniğidir (Büyüköztürk, vd., 2020). Bu noktada veriler incelenerek öncelikle kodlar (57) belirlenmiş, sonra ortak kodlardan yola çıkılarak temalar ve kategoriler (olumlu-

olumsuz) oluşturulmuştur. Ardından elde edilen temalar tablolar halinde düzenlenerek yorumlanmıştır. Bu süreçte verilerin analizi iki ayrı uzman tarafından yapılmış ve karşılaştırılarak düzenlenmiştir. Olumlu görüşleri ifade eden kodlardan yola çıkarak oluşturulan sekiz tema ve olumsuz görüşleri ifade eden bir tema için Miles ve Huberman (1994)'ın ortaya koyduğu “(Güvenirlik=Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)” formülüne dayalı güvenilirlik analizi yapılmış ve .95 sonucu bulunmuştur. Ayrıca olumlu ve olumsuz kategoriler için iki araştırmacıda da tam uyum görülmüştür. Böylelikle araştırmacının güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular çalışmanın alt problemleri doğrultusunda aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Olumlu Görüşleri

Kategori: Olumlu Görüşler					
Kod	f	Kod	f	Kod	f
Ağaç (Çınar)	5	Ağrı kesici	1	İlkokul	1
Merdiven (basamak)	4	Antika bir ev eşyası	1	Yemek	1
Karanlıkta bir ışık	3	Pencere	1	Tiyatro	1
Su	3	Gün doğumu	1	Tarihi eser	1
Evin temeli	2	Cumhuriyet	1	Çocukluk arkadaşı	1
Köprü	2	Beşiktaş	1	Zaman makinesi	1
Yağmur (damlası)	2	Tarih uzmanı	1	Mektup	1
Ebeveyn (anne-baba)	2	Hatıra defteri	1	Ayna	1
Ağaç kökü	2	Masanın ayakları	1	Çocukluk dönemi	1
Pusula	2	Soyağacı	1	Klasik kitap	1
Antika-Mercedes araba	2	Saat	1	Göz	1
İnsan hayatı	2	İp yumağı	1	Bitki tohumu	1
Nar	1	Sürpriz kutusu	1	Resim	1
Sandalye bacağı	1	Deniz	1	Tır	1
Şarap	1	Puzzle	1	Gökkuşluğu	1
Şoför	1	Lunapark	1	Mont	1
Tren vagonu	1	Maden	1	Uçağın kara kutusu	1
Uzay	1	Çocuk	1	Aile	1
Vişne	1	Asansör	1	Yol	1

Olumlu Görüş Bildiren Toplam Katılımcı Sayısı: 78 (%95.1)
Toplam Üretilen Metafor Sayısı: 57 (%93.6)

Tablo 1’de görüldüğü üzere “eğitim tarihi” kavramına ilişkin 78 öğretmen adayı tarafından 57 farklı olumlu metafor üretildiği görülmektedir. Bunlardan “ağaç (çınar) (5)” metaforunun en çok üretilen metafor olduğu, bunu “merdiven (basamak) (4), karanlıkta bir ışık (3), su (3), evin temeli (2), köprü (2), yağmur (damlası) (2), ebeveyn (2), ağaç kökü (2), pusula (2), insan hayatı (2) ve antika-(Mercedes) araba (2)” metaforları takip etmektedir. Öğretmen adaylarının belirttiği ifadelerden bazıları şöyledir:

- “Eğitim tarihi, karanlığın içerisinde parlayan bir ışık gibidir. Çünkü o ışığa bakarak yolunu bulursun. (Ö1)

- “Eğitim tarihi, uzay gibidir. Çünkü ne kadar uzağa ve derine gidersen o kadar yeni şeyler öğrenirsin. Bunun yanı sıra uzay içi çok dolu bir mekân, eğitim tarihi de neresinden bakarsanız o kadar derine inersiniz.” (Ö5)
- “Eğitim tarihi, sandalye bacağı gibidir. Çünkü günümüzü daha iyi şekillendirmemize yardımcı olur, eksiklerimizi tamamlar dengeyi kurmamızı sağlar.” (Ö6)
- “Bir insanın hayatına benzer. Çünkü İnsan geçmişini bilemeden geleceğini göremez.” (Ö7)
- “Bir ağaç gibidir. Çünkü meyvelerini köklerindeki birikimlerinden alır.” (35)
- “Su gibidir. Çünkü geçmişten gelen köklerimizi besler ve geleceğimiz olan çocuklarımıza, öğrencilerimize aktarmamızı sağlar.” (Ö39)
- “Eğitim tarihi saat gibidir. Çünkü sonsuz bir döngü içerisinde.” (Ö43)
- “Ailenin anne babası gibidir. Çünkü anne baba olmadan çocuklar kültürel hayatını yaşamını güzel tamamlayamaz onlarsız biz bir hiçiz.” (45)
- “İp yumağı gibidir. Çünkü dışardan bakınca karmaşık ve çözülemez gibi ama çözmeye başlayınca zorlarsa da yorsa da hepsini ayırınca insana huzur verir.” (Ö44)
- “Eğitim tarihi insan yaşamı gibidir. Çünkü yaşam ilerledikçe tecrübelerimiz artar, gelişir ve ilerler.” (Ö62)
- “Göz gibidir. Çünkü insanın en değerli organlarından olan göz gibi, ülkemiz ve milletimiz için de eğitim tarihi en nadide hazinedir. Onu korumalı ve saklamalıyız.” (Ö68)
- “Merdiven gibidir. Çünkü en yeniye en güzele ulaşmak için basamak çıkmak gerekli. Eğitim tarihi sayesinde güzelleri alıp kötülerden ders çıkararak daha iyi eğitime ulaşırız.” (Ö69)
- “Ağaç kökü gibidir. Çünkü günümüzde oturan eğitimin temelini ve kaynağını geçmişini bilmeden her önümüze gelen yolu seçmemek için benliğimizi bilmeliyiz.” (Ö75)
- “Bir bitkinin tohumu gibidir. Çünkü faydalı işe yarar bilgiler eklendiğinde (su) büyür ilgilenilmeyip üzerine faydalı şeyler eklenmezse kurur.” (Ö72)
- “Uçağın kara kutusu gibidir. Çünkü tarihin derinliklerindeki önemli olayları saklar yeri geldiğinde gün yüzüne çıkarır ve günün şartlarına uygun bir eğitime katkı sunar.” (Ö80)

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Olumsuz Görüşleri

Kategori: Olumsuz Görüşler							
Kod	f	Kod	f	Kod	f	Kod	f
Kekikli şeker	1	Okyanus	1	Lösemi	1	Psikolojisi bozuk birey	1
Olumsuz Görüş Bildiren Toplam Katılımcı Sayısı: 4 (%4.9)							
Toplam Üretilen Metafor Sayısı: 4 (%6.3)							

Tablo 2’de görüldüğü üzere “eğitim tarihi” kavramına ilişkin 4 öğretmen adayı tarafından 4 farklı olumsuz metafor üretildiği görülmektedir. Bunlar, “kekikli şeker (1), okyanus (1), lösemi (1), psikolojisi bozuk birey (1)” metaforlarıdır. Öğretmen adaylarının belirttiği olumsuz ifadeler şöyledir:

- “Eğitim tarihi kekikli şeker gibidir. Çünkü önce tatlıdır şeker gibi; ancak kekik acısını da barındırır. İnsanı yakar geçer. Zor ve karmaşıktır.” (Ö42)
- “Psikolojisi bozuk bir birey gibidir, çünkü psikolojisi bozuk bir bireyin neler yaşadığını bilmeden tedavi uygulanırsa başarılı olup olmayacağı tamamen şansa kalmıştır yaşadıklarını bilip ona göre tedavi uygulanmalıdır. (Ö55)
- “Eğitim tarihi lösemi gibidir. Çünkü iyileşmeyecek eğitime çare arıyoruz. Günümüzde eğitim problemini çözemiyoruz ve çaresi olmayan bir hastalık gibidir.” (Ö52)

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Olumlu Görüşlerinin Toplandığı Temalar

Tema	f	Metafor
Geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç	18	Ağaç (5), su (3), ev temeli (2), Beşiktaş (1), çocuk (1), ilkokul (1), mektup (1), bitki tohumu (1), ağaç kökü (2), kara kutu (1)
Kapsayıcı bir unsur	14	Ebeveyn (2), insanı hayatı (2), uzay (1), yol (1), pencere (1), Cumhuriyet (1), soyağacı (1), deniz (1), puzzle (1), aile (1), gökkuşağı (1), mont (1)
Geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı unsuru	12	Merdiven (basamak) (4), köprü (2), sandalye bacağı (1), tren vagonu (1), masanın ayakları (1), asansör (1), zaman makinesi (1), ayna (1)
Değer unsuru	9	Antika bir araba (2), şarap (1), antika ev eşyası (1), maden (1), çocukluk arkadaşı (1), hatıra defteri (1), tarihi eser (1), göz (1)
Yol gösterici bir unsur	7	Karanlıkta bir ışık (3), pusula (2), şoför (1), gün doğumu (1)
Çeşitlilik unsuru	7	Nar (1), vişne (1), saat (1), sürpriz kutusu (1), lunapark (1), tiyatro (1), tır (1)
Güçlü bir eğitim için gereklilik unsuru	7	Su (3), yağmur (2), tarih uzmanı (1), yemek (1)
Duygusal bir unsur	3	Ağrı kesici (1), ip yumağı (1), resim (1)

Tablo 3’te görüldüğü üzere öğretmen adayları tarafında belirtilen “eğitim tarihi” kavramına yönelik olumlu metaforların; “Geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç unsuru (18), kapsayıcı bir unsur (14), geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı unsuru (12), değer unsuru (9), yol göstericilik unsuru (7), çeşitlilik unsuru (4), güçlü bir eğitim için gereklilik unsuru (7) ve duygusallık unsuru (3)” temalarında toplandığı görülmektedir. Bu temalarla ilgili adayların ifadelerine ilişkin örnekler şöyledir:

“Geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç” temasında, 18 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde geçmişin, geleceğe yönelik bir güç olduğunu ve önemli bir temel oluşturduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “Eğitim tarihi çınar ağacı gibidir büyüdükçe dallanır etkisi artar ve ülkenin eğitimine düşen gölgesi artar. Zamanla değişir ve gelişir.”(Ö61) ifadesini kullanırken başka bir aday, “Eğitim tarihi bir evin temeli gibidir; çünkü temel sağlam olmazsa en ufak sarsıntıda yıkılacağı gibi kaliteli bir eğitim oluşturmak için eğitim tarihini bilmezsek de en ufak zorlukta yıkılır.”(Ö9) ifadesini kullanmıştır. Bir diğer aday “Eğitim tarihi ağacın kökleri gibidir. Çünkü meyvelerini köklerindeki birikimlerinden alır.” (Ö57) derken başka bir aday “Eğitim tarihi mektup gibidir. Çünkü incelendiğinde günümüz çalışmalarını için fikir oluşturmamızı sağlar.” (Ö67) şeklinde görüş belirtmiştir.

“**Kapsayıcı bir unsur**” temasında, 14 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde eğitim tarihinin kapsayıcı ve kucaklayıcı bir yapısının olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi anne-baba gibidir. Çünkü bir evde anne baba olmazsa o evde sağlam bir yapı olmaz. Eğitim tarihi de öyledir. Hayatımızda olmazsa geçmişimizi bilemeyiz geleceğimize de yön veremeyiz.*” (Ö65) ifadesini belirtirken başka bir aday; “*Eğitim tarihi yol gibidir. Çünkü nereden geldiğimizi bize hatırlatır, geleceğimize yardım eder.* (Ö22) şeklinde görüş belirtmiştir. Yine bir aday “*Eğitim tarihi pencere gibidir. Çünkü pencereyi açtığımızda hava güneşli de olabilir kapalı da. Bizde buna göre giyiniriz. Eğitim Tarihinde de geçmişe bakarak geleceğimiz için iyi ya da kötü çıkarımlar yaparak dersler çıkarırız.*” (Ö25). şeklinde görüş belirtirken bir diğeri, “*Eğitim tarihi deniz gibidir. Çünkü içinde binlerce canlı ve gizem barındırır uçsuz bucaksızdır, bütün sırları bilinmez.*” (Ö30) görüşünü belirtmiştir.

“**Geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı**” temasında 12 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin geçmişle gelecek arasında bağ kurmada bir araç, birleştirici bir unsur olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Bu anlamda bir öğretmen adayı, “*Eğitim tarihi köprü gibidir. Çünkü Geçmişle bugün arasında sağlam bağlar kurmamıza yardımcı olur.* (Ö20)” ifadesini kullanmıştır. Bir diğeri aday “*Eğitim tarihi merdiven gibidir. Çünkü en yeniye en güzele ulaşmak için basamak çıkmak gereklidir. Eğitim tarihi sayesinde güzelleri alıp kötülerden ders çıkararak daha iyi eğitime ulaşırız.*”(Ö69) ifadesini kullanmıştır. Bir başka aday, “*Eğitim tarihi trenin vagonu gibidir. Vagonlar birleşmeden hareket edemez; çünkü son vagonu bilmeden diğer vagonları bilemeyiz. Geçmişimizi bilmeden lokomotifle ulaşamayız yani geleceğimize...*”(Ö21) ifadesini kullanırken bir diğeri aday da, “*Eğitim tarihi, zaman makinesi gibidir. Çünkü geçmiş ve gelecek arasında yolculuk yapmamızı sağlar. Zaman makinesi geçmiş ve gelecekte neler olduğunu görmekte olanak sağlar. Türk Eğitim tarihine de ışık tutar bence.*” (Ö77) şeklinde görüş belirtmiştir.

“**Değer unsuru**” temasında 9 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin kıymetli bir değer unsuru olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi antika bir araba gibidir. Çünkü benzettiğim şey gün gün değerlenirken eğitim tarihi de gün gün değerlenir.*(Ö59) şeklinde görüş bildirirken başka bir aday “*Eğitim tarihi şarap gibidir. Çünkü yıllandıkça değeri artar.* (Ö1) şeklinde ifadesini kullanmıştır.

“**Yol gösterici bir unsur**” temasında, 7 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim geleceğe yönelik bir yol gösterici unsur olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi pusula gibidir. Çünkü geçmişine bakarak yön tayin eder.*” (Ö79) Başka bir aday, “*eğitim tarihi ışık gibidir. Çünkü ışığın ortamı aydınlattığı gibi eğitim tarihi de geçmişimizi ve geleceğimizi aydınlatır.*” (Ö10) görüşünü ifade etmiştir.

“**Çeşitlilik unsuru**” temasında 7 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin bir çeşitliliği barındıran yapıya sahip olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi bir nar gibidir. Çünkü dışarıdan bir gibi görünür ancak içine girince bindir çeşit tanesi vardır.*” (Ö3) şeklinde görüş belirtirken bir diğeri aday “*Eğitim tarihi, sürpriz kutusu gibidir. Çünkü içi her açıldığında bilmediğimiz yeni ve farklı bilgilerle, deneyimlerle karşılaşırız. Bu çeşitlilik bizim için aslında bir zenginliktir.*”(Ö26) görüşünü belirtmiştir.

“**Güçlü bir eğitim için gereklilik**” temasında, 7 metafor belirlenmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin güçlü ve nitelikli bir eğitime sahip olabilmek için gerekli bir ihtiyaç olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihi su gibidir. Çünkü geçmiş günümüz ve gelecekte her zaman ihtiyacımız vardır. Su da her zaman ihtiyacımız olan bir şeydir. Tarih yağmur gibidir.*” (Ö12) ifadesini kullanmış, bir başka aday “*Eğitim tarihi yağmur gibidir. Doğru kullanılırsa barajlarımızı doldurur, hayat kaynağı olur. Doğru kullanılmazsa sel olur felaketlere yol açar. Dolayısıyla eğitim sistemini geliştirmek için doğru kullanmak gerekir.*” (Ö47) ifadesini belirtmiştir.

“**Duygusal bir unsur**” temasında 3 metafor belirtilmiştir. Bu metaforların gerekçeleri incelendiğinde, eğitim tarihinin duygusal, rahatlatıcı bir özelliğinin olduğunu ifade eden cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bir aday, “*Eğitim tarihî ağrı kesici gibidir. Çünkü moralimiz bozuk olduğunda bize en iyi gelen ilaçtır. Bir hobi gibi bize olumlu etki eder.*” (Ö8) şeklinde görüş belirtmiş, bir başka aday “*Eğitim tarihi ip yumağı gibidir. Çünkü dışardan bakınca karmaşık ve çözülemez gibi ama çözmeye başlayınca zorlasa da yorsa da hepsini ayırınca insana huzur, mutluluk verir.*” (Ö44) ifadesini kullanmıştır.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının “Eğitim Tarihi” Kavramına Yönelik Olumsuz Görüşlerinin Toplandığı Temalar

Tema	f	Metafor
Karmaşık bir problem ve zorluk unsuru olarak eğitim tarihi	2	Kekikli şeker (1), okyanus (1),
Hastalık unsuru olarak eğitim tarihi	2	Lösemi (1), psikolojisi bozuk birey (1)

Tablo 4’te görüldüğü üzere öğretmen adaylarının “eğitim tarihi” kavramına yönelik belirttiği olumsuz metaforların; “Karmaşık bir problem ve zorluk unsuru ve hastalık unsuru” olmak üzere iki temada toplandığı tespit edilmiştir. “**Karmaşık bir problem ve zorluk unsuru**” temasında “kekikli şeker (1), okyanus (1)” olmak üzere iki metafor kullanılmıştır. Bu kapsamda örneğin bir aday “*Eğitim tarihi okyanus gibidir. Çünkü ne kadar çok bilgimiz olsa da hala çözümlenemeyen yanları vardır. Bu da eğitimde yaşanan sorunları daha da karmaşık hale sokmaktadır.*” (Ö49) şeklinde görüş belirtmiştir. “**Duygusal bir unsur**” temasında da “psikolojisi bozuk birey (1) ve lösemi (1)” olmak üzere iki metafor tespit edilmiştir. Bu kapsamda bir öğretmen adayı, “*Eğitim tarihi psikolojisi bozuk birey gibidir. Çünkü psikolojisi bozuk bir bireyin neler yaşadığını bilmeden tedavi uygulanırsa başarılı olup olmayacağı tamamen şansa kalmıştır...*” (Ö53) şeklinde görüş bildirirken bir diğer aday da “*Eğitim tarihi lösemi gibidir. Çünkü iyileşmeyecek eğitime çare arıyoruz. Günümüzde eğitim problemini çözemiyoruz ve bu da çaresi olmayan bir hastalık gibidir.*” (Ö52) şeklinde görüş belirtmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Öğretmen adaylarının “eğitim tarihi” kavramına yönelik algılarının metafor (mecaz) tekniği ile tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın sonucunda; öğretmen adaylarının “eğitim tarihi” kavramına ilişkin 78’si olumlu, 4’ü olumsuz metafor ürettikleri tespit edilmiştir. 82 katılımcıdan 78 öğretmen adayı tarafından 57 farklı olumlu; 4 aday tarafından da 4 farklı olumsuz metafor üretilmiştir. Bu noktada çoğunlukla (%95.1) olumlu görüşlere dayalı metaforların üretildiği görülmüştür. Alabaş (2016)’ın 77 öğretmen adayının Türk Eğitim Tarihi dersinin önemine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tamamına yakını eğitimini aldıkları lisans programlarında Türk Eğitim Tarihi dersi olmasını önemli gördükleri tespit edilmiştir. Ayrıca Türk Eğitim Tarihi dersinin öğrenme boyutunda Türk Eğitim Sistemi’nin geçmişini öğretmesi, önemli görülürken; dersin konularında bilim insanı/düşünürlerin Türk eğitim tarihi’ndeki yeri “en önemli” durum olarak bulunmuştur. Yine buna benzer olarak Arıkan, Ünver ve Süzer (2007) tarafından yapılan bir araştırmada da yabancı dil öğretmeni yetiştirme programında katılımcıların %55’i tarafından Türk Eğitim Tarihi dersinin olması gerektiği ifade edilirken %63’ü de bu dersin yararlı olacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Ancak Akhan ve Altıntaş (2019)’ın öğretmen adaylarının Türk Eğitim Tarihi dersine yönelik tutumlarını belirlemek ve çeşitli değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, genel olarak öğretmen adaylarının Türk Eğitim Tarihi dersine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yine buna benzer olarak Şahin ve Güvercin Çetinoğlu (2016)’nın sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bölümlerindeki ders ve uygulamalara ilişkin algılarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada Türk Eğitim Tarihi dersinin öneminin ve etkililiğinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda Türk eğitim tarihi dersine yönelik öğretmen adaylarının tutumlarının orta düzeyde algılandığı; ancak Türk eğitim tarihinin önemli olarak algılandığı söylenebilir. Bu sonuçta dersin işlenişi, derste uygulanan yöntemler vb. gibi faktörlerin etkili olabileceği ifade edilebilir. Bu nedenle bu faktörlerin dikkate alınması, geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucunda, “ağaç-çınar ağacı (5)” metaforunun en çok üretilen metafor olduğu, bunu “merdiven (basamak) (4), karanlıkta bir ışık (3), su (3), bir evin temeli (2), köprü (2), yağmur (damlası) (2), ebeveyn (2), ağaç kökü (2), pusula (2), insan hayatı (2) ve antika-(Mercedes) araba (2), şarap, soyağacı, maden, yol, çocuk, insan, ayna, kitap, tohum, sandalye ayağı, tarihi, eser, aile” metaforlarının takip ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca olumlu metaforların “geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç unsuru (18), kapsayıcı bir unsur (14), geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı unsuru (12), değer unsuru (9), yol göstericilik unsuru (7), çeşitlilik unsuru (4), güçlü bir eğitim için gereklilik unsuru (7) ve duygusallık unsuru (3)” olmak üzere sekiz temada toplandığı belirlenmiştir. Olumsuz metaforların ise “karmaşık bir problem ve zorluk unsuru ve hastalık unsuru” olmak üzere iki temada toplandığı tespit edilmiştir. Bolat (2017) tarafından yapılan çalışmada da 108 sınıf öğretmeni adayının Türk Eğitim Tarihine yönelik algılarını metaforlar aracılığıyla belirlediği çalışmada, 66 farklı metafor bulunmuştur. Bu metaforlar, “bilgi, değer, eğitim, bireysel fayda, yapı ve aktarım” olma üzere 6 farklı kategoride toplanmıştır. Bunlardan en fazla bilgi kategorisinde metafor yer alırken en çok “ağaç” metaforu kullanılmıştır. Değer kategorisi ve en fazla tercih edilen ağaç metaforu bu çalışmayla benzerlik göstermektedir. Yine “ayna, madencilik, köprü, antika, zaman, okyanus, tren vagonları, pusula, zaman makinesi ve merdiven” metaforları da her iki çalışmada öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlardır. Bu bağlamda örneklem grupları farklı olmasına rağmen (Hatay ve Afyonkarahisar) aynı metaforların üretilmesi dikkati çekmektedir.

Demircioğlu ve Kantekin, (2019)'in 74 tarih öğretmen adayının “*tarih*” kavramına ilişkin inançlarını metafor analizi yoluyla incelediği çalışma sonucunda, 201 geçerli metafor üretildiği görülmektedir. Üretilen metaforlardan 8 ana kategori oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda erkek öğretmen adaylarının tarih kavramına yönelik ürettikleri ve frekansı en yüksek olan metaforlar; “gökyüzü, okyanus, bahçe, oksijen, dal, kültür, tohum, resim, rehber, güneş, ayna ve fırtına iken; kız öğretmen adaylarının ise deniz, öğretmen, oyun, güneş, insan, ağaç, bataklık, ışık, çocuk, anne, dedikodu, köprü, dede ve müze”dir. Kategoriler ise: “geleceği aydınlatan ve rehber olan tarih, bilinmez olarak tarih, geçmişi aydınlatan olarak tarih, biriken çoğalan tarih, gurur verici olarak tarih, “her şeyi kaydeden tarih, araştırmacı olarak tarih ve öznel tarih”tir. Öğretmen adaylarının ağırlıklı olarak özellikle tarihin geleceği aydınlatması ve tarihten ders alınması boyutuyla ilgili metafor ürettikleri; buna karşın, tarihsel düşünme becerileri, zaman, kronoloji, neden-sonuç, empati ve eleştirel düşünmeyle ilgili olarak metafor üretmedikleri bulunmuştur. Candan ve Öztaş (2017)'in ortaöğretim öğrencileri ile yaptığı çalışma sonucunda da ortaöğretim öğrencilerinin *Tarih* kavramına ilişkin 130 metafor bulunmuş ve bu metaforlar 9 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bunlar; “çeşitlilik ifadesi olarak, zaman göstergesi olarak, yol gösterici olarak, bilgiye ulaşmayı sağlayıcı olarak, farkındalık yaratan, duyguları ifade etmede, yansıtıcılık, bağ kurucu, yaşam alanı ve kaynağı olarak” kategorileridir. Ortaöğretim öğrencilerinin öne sürdüğü metaforların en fazla olduğu kategori; “*çeşitlilik ifadesi olarak tarih*” kategorisi olmuş, en fazla kullanılan metaforların da “kitap, köprü, günlük, yol, ışık, ansiklopedi” gibi metaforların olduğu bulunmuştur. Kılıç (2010)'ın ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde tarih konuları üzerinde oluşturdukları metaforları söylem analiz tekniği ile incelediği çalışma sonucunda da; “aydınlatma, bilgi, değer, içerik, kesinlik, kültür, simge, süreklilik, tarihi olaylar ve zaman” olmak üzere tarihle ilgili 10 farklı alt kategori bulunmuştur.

Çalışmada tespit edilen “köprü, yol, ışık, pusula, okyanus, deniz, su, tohum, soyağacı, şarap” metaforlar ile çeşitlilik, yol göstericilik, bağ kurucu ve duygu” kategorileri benzerlik göstermektedir. İncelenen çalışmalarda ve bu çalışmada en çok “ağaç, pusula, ışık, merdiven, soyağacı, şarap” gibi metaforları örtüşmektedir. Ayrıca “yol gösterici, duygusallık, bağ kurucu” kategorilerin, bu çalışmada bulunan “geçmişten geleceğe bir bağ kurma aracı unsuru, yol göstericilik unsuru, değer, geleceğe yönelik geçmişten sağlanan bir güç” temalarıyla örtüşmektedir. Benzerlik gösteren bu metaforların ve kategoriler/temaların bir yandan Türk eğitim tarihi dersinin amaçları ile de örtüştüğü söylenebilir. Nitekim Türk eğitim tarihinin amacı, en eski tarihlerden günümüze kadar Türk milletinin ürettiği, benimsediği, geliştirdiği eğitim ve öğretimle ilgili düşünceleri, kurumları, uygulamaları ortaya koymak, insan yetiştirme düzenini ve nasıl bir insan tipi yetiştirilmeye çalışıldığını araştırmak olarak ifade edilmektedir (Akyüz, 2015, 1). Bu sonuç, dersin amacının gerçekleştirildiğini destekleyen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu eğitim tarihi ile ilgili olumlu düşünceleri içeren metaforlar üretmişlerdir. Bu da onların eğitim tarihine yönelik olumlu düşüncelere sahip olduğu göstermektedir. Bunun yanında adaylar gerçek hayattan metaforlar üretmişler ve eğitim tarihinin gerekliliği, geçmişten gelen eğitime yönelik bir temel oluşturduğu, günümüzde ve gelecekte kaliteli bir eğitim için bir bağ olduğuna yönelik düşüncelerini ortaya koymuşlardır. Nitekim Ergün (2008), her toplumun kendi eğitim faaliyetleri geçmişini ve tecrübelerini doğru olarak bilmesiyle bunlardan yararlanarak günümüzü daha sağlıklı değerlendirmesinin ve geleceğe yönelik sağlam planlar yapmasının mümkün olabileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda eğitim tarihinin öğretmen adaylarının önemsenmesi ileride yapacakları öğretmenlik mesleğini icra ederken eğitim çalışmalarına birçok olumlu katkı sunacaktır. Bu da elbette eğitim sisteminin olumlu yönde

gelişmesini sağlayacaktır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, eğitim tarihine yönelik tüm eğitim paydaşlarınca farkındalık sağlanmalı ve bu alana yönelik temel bilgiler sıklıkla paylaşılmalıdır. Bunun için çeşitli sempozyum, kongre ya da çalıştayların gerçekleştirilmesi ve bu bilincin canlı tutulması, toplumda yaygınlaştırılması önerilebilir. Ayrıca eğitim tarihi ile ilgili yapılan öğretmen adaylarına yapılan eğitimlerin etkililiğine yönelik nicel çalışmalarla birlikte hem öğretmenlerin hem öğretmen adaylarının eğitim tarihine ilişkin derinlemesine görüşlerinin belirlendiği nitel çalışmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akbaba, B., Demirtaş, B., Birbudak, T. S. ve Kılcan, B., (2014). Tarih öğretmeni adaylarının Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi öğretimine yönelik görüşleri. *Journal of World of Turks*, 6(2), 207-226.
- Akhan, O. ve Altıntaş, S. (2019). Öğretmen adaylarının Türk eğitim tarihi dersine yönelik tutumları. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 90-100.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akyüz, Y. (2015). *Türk eğitim tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2015*. (27. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alabaş, R. (2016). Türk eğitim tarihi dersinin önemi hakkında öğretmen adaylarının görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(4), 89-102.
- Arıkan, A, Ünver, Ş. ve Saraç Süzer, H. S. (2007). Yabancı dil eğitimi programlarında Türk eğitim tarihi dersinin önemi ve içeriğine ilişkin öğrenci görüşleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 24-32.
- Bolat, Y. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının Türk eğitim tarihi dersine ilişkin algıları: bir metafor analizi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(38), 12-28.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (34.baskı). Pegem Yayınları.
- Candan, A. S. ve Öztaş, S. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin “tarih” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(2) 507-526.
- Demircioğlu, E. ve Kantekin, S. (2019). Tarih pedagoji programı öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1), 332-346. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i1.1790
- Demircioğlu, İ. H. (2010). *Tarih öğretiminin amaçları*. (Ed. M. Safran), “*Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri*” içinde. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Duman, T. (1991). *Türkiye’de ortaöğretimde öğretmen yetiştirme (Tarihi gelişimi)*, İstanbul: MEB Basımevi.

- Er Tuna, Y. ve Mazman Budak, F. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14).s.609-642.
- Erden, A. R. (2022). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Ergün, M. (2008). Cumhuriyet dönemi eğitim tarihi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* (12), 321-348.
- Güçlü, M. ve Bozgeyikli, H. (2016). Öğretmen adaylarının Türk eğitim tarihi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 9(25), 401–415.
- Güçlü, M. (2013). Eğitim tarihi araştırmalarında sözlü tarih uygulaması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 100-113
- Gündüz, M. (2018). Metodoloji, kavram ve konu kısıncında (Türk) eğitim tarihçiliği. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 118-130. Güven, İ. (2014). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Kamer, S. T. ve Şimşek, A. S. (2016). Türk eğitim tarihi dersine yönelik öğretmen adaylarının tutumlarının ölçülmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 663-678.
- Karagöz, S. (2020). Türk eğitim tarihi dersinin eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme, sorgulama ve sorumluluk bilinçlerinin gelişimine katkısı: Aksaray üniversitesi örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(27), 210-235.
- Kılıç, F. D. (2010). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde tarih konuları üzerinde oluşturdukları metaforların söylem analiz tekniği ile incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Koçoğlu, E. (202). Eğitim tarihine kavramsal bakış, (Ed. M. Köçer ve E. Koçoğlu). “Eğitim tarihi” içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mutluer, C. (2014). Edebiyat öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla analizi, *Tarih Okulu Dergisi*, 7(19), 699-718, <http://dx.doi.org/10.14225/Joh>
- Özbaşı, B. Ç. ve Aktekin, S. (2013). Tarih öğretmen adaylarının tarih öğretmenliğine ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 211-228.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Hershey: PA: Sage.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.

- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461–522.
- TALİD, (2008). Yahya Akyüz ile Türk eğitim tarihi üzerine. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD)*, 6(12), 471-486.
- Yalçınkaya, E. (2013). Tarih kavramına yönelik sınıf öğretmeni adaylarının ürettikleri metaforların incelenmesi. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken/Journal of World Of Turks*, 5(3), 96-111.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK, (2018). **Programların güncelleme gerekçeleri, getirdiği yenilikler ve uygulama esasları**, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> Erişim Tarihi: 08.10.2023.